

הכנסת העשרים וחמש

יזום: חבר הכנסת מיכאל מרדכי ביטון

פ/25/4557

הצעת חוק מעמדן של ההסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ ישראל (תיקון – הסדרת מעמדה של החטיבה להתיישבות בקידום התיישבות כפרית ובעיירות פיתוח),
התשפ"ד–2024

תיקון סעיף 66 .1 בחוק מעמדן של ההסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ ישראל, התשי"ג–1952¹, בסעיף 66, אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:
"ו) החטיבה להתיישבות תסייע ביישום מדיניות הממשלה בקידום התיישבות כפרית ועירונית באיזורי עדיפות לאומית כמשמעותם בפרק כ"ו בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט–2009²."

דברי הסבר

מפעל ההתיישבות הוא משימה לאומית. נכון הדבר במיוחד באיזורי הנגב והגליל, המהווים שני שליש משטח מדינת ישראל ושבהם מתגוררים כ-4 מיליון תושבים. למגזר העירוני יש פוטנציאל עצום כמסה קריטית לצמיחה דמוגרפית ולחיזוק הנגב והגליל. מקום המדינה בהתבוננות היסטורית, עיקרי המסה ההתיישבותית בנגב ובגליל התרחשה בזכות העלייה הגדולה מכל הארצות וההתיישבות בעיירות הפיתוח. תושבי עיירות הפיתוח, בני המקום והצעירים המגיעים להרחיב את המרחב העירוני בנגב ובגליל על אף הפערים הגדולים ביחס למרכז, הם מתיישבים חלוציים השותפים למשימה הלאומית. בדומה לתושבי המרחב הכפרי, הם מפתחים את האזור בחקלאות, בתעשייה, בתעסוקה ובתחומים נוספים.

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 2.
² ס"ח התשס"ט, עמ' 157.

במצב הקיים היום, לאור החלטת ממשלה מספר 1998 משנת 2016, תקציבי משרד ההתיישבות והחטיבה להתיישבות אינם מופנים להתיישבות בעיירות פיתוח ובמגזר העירוני אלא לתושבי המרחב הכפרי בלבד. רוב רובה המכריע של ההתיישבות בנגב ובגליל התרחש בזכות הקמת עיירות הפיתוח. לכן, לא יתכן שיפקד מקומם העתידי של ישובים אלה מן המושג התיישבות ומן הכלים הממשלתיים הממומנים על ידיו, כגון החטיבה להתיישבות, ושהם יימנעו מדור חדש של בני המקום ותושבים חדשים המבקשים להתיישב בעיירות פיתוח בנגב ובגליל.

יש צורך לתקן את האפליה באשר לאי-תקצוב ההתיישבות בערים ובעיירות אל מול המרחב הכפרי, ולהבטיח כי החטיבה להתיישבות תפעל ותשקיע גם בעיירות הפיתוח בנגב ובגליל.

עיירות הפיתוח מתמודדות עם קשיים שונים ובהם חוסר בעושר מוניציפאלי, חוסר בהכנסות מארנונה, חוסר בגמישות תקציבית ועוד. הנתונים מראים כי צעירים בני המקום אינם נשארים לגור בעיירות הפיתוח, בשל הקשיים ואי השוויון המובהק בתחומי חינוך, בריאות, תעסוקה ועוד. תושב שגר בעיירות פיתוח בנגב והגליל מקבל פחות מתושב שגר במרכז. הנתונים מראים כי בנוסף להגירה השלילית של בני המקום, משפחות צעירות וצעירים אינם מגיעים לגור בעיירות הפיתוח. הצעת החוק נועדה לעודד התיישבות צעירה, מקומית וחדשה, שתשמש ככלי לפיתוח העיר בטווח הקצר והארוך בתחומים שונים.

על כן, מטרת תיקון החוק היא קידום שוויוניות בחלוקת הכספים, הפסקת ההפליה ועידוד התיישבות גם למגזר העירוני בעיירות פיתוח, לבני המקום וחדשים.

נוכח האמור, מוצע לקבוע כי החטיבה להתיישבות תפעל כזרוע ביצועית ביישום מדיניות הממשלה בקידום התיישבות עירונית – לצד ההתיישבות הכפרית – באזורי עדיפות לאומית, ולאפשר את הקצאת תקציבי החטיבה גם לעיירות הפיתוח בנגב ובגליל.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ד באדר ב' התשפ"ד (03.04.2024)